Styrelsemöte Göteborg Hamn AB
2025-02-03

9. Revisorernas Rapporter

- Göteborgs Hamn AB Årlig granskning – Stadsrevisionen
- Årsbokslut Göteborgs Hamn 2023 – Ernst & Young

Anders Linusson, Susanne Grandin, Erik Fristedt och Eva Nihlblad

Göteborgs Stad

Göteborgs Hamn AB
Årlig granskning 2024

Erik Fristedt lekmannarevisor
Eva Nihlblad lekmannarevisor

Susanne Grandin sakkunnigt biträde

Agenda

Göteborgs Stad

Genomförd granskning 2024

- Grundläggande granskning
- Fördjupad granskning
  - Krisberedskap
  - Avfallshantering
- Projekt
  - Personsäkerhet för förtroendevalda
- Uppföljning av tidigare års granskning

Sammantagen bedömning

Göteborgs Stad

Bolaget har i huvudsak skött verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt sett till att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Grundläggande granskning

Göteborgs Stad

Granskat följsamhet mot delar av:

- Aktiebolagslagen
- Kommunallagen
- Ägardirektiv
- Fullmäktiges riktlinje för ägarstyrning
- Fullmäktiges regler ekonomisk planering, budget och uppföljning
- Fullmäktiges riktlinje för styrning, uppföljning och kontroll
- Fullmäktiges budget 2024
- Stadshus anvisning för ärendeberedning.
- Göteborgs Stads gemensamma mall för tjänsteutlåtande.

Krisberedskap

Göteborgs Stad

Syfte

Syftet är att granska bolagets ledning och styrning av sitt arbete med krisberedskap och om arbetet är ändamålsenligt i förhållande till fullmäktiges styrdokument på området:

- plan för arbetet med civil beredskap 2024-2027,
- riktlinje för krishantering,
- riktlinje för kriskommunikation,
- riktlinje för höjd beredskap inklusive krigsorganisation.

Krisberedskap

Göteborgs Stad

Iakttagelser

Fullmäktiges riktlinje för höjd beredskap inklusive Gbg Stads krigsorganisation

- Styrelsen har omhändertagit fullmäktiges riktlinje avseende:

  - Beredskapsplanering i fredstid: Beredskapsplan är framtagen som aktualitetprövas kontinuerligt

  - Arbete med krigsplacering i fredstid: Årlig översyn sker av behovet av krigsplacering.

  - Arbete med resursfunktioner i fredstid (energi, infrastruktur IT samt skydd & bevakning): Arbete är påbörjat.

Krisberedskap

Bedömning

Styrelsen/bolaget visar på följsamhet och ändamålsenlighet gentemot fullmäktiges:

- plan för arbetet med civil beredskap,
- riktlinje för krishantering,
- riktlinje för kriskommunikation,
- riktlinje för höjd beredskap.

Avfallshantering

Göteborgs Stad

Syfte

Syftet är att granska om bolaget säkerställer en ändamålsenlig hantering av arbetet med avfall såsom massor och bygg- och rivningsavfall enligt fullmäktiges:

- Budget 2024 – avfallsplanens mål ska nås.
- Avfallsplan – mål om masshantering. Mudder-, jord- och schaktmassor.
- Föreskrifter om avfallshantering – bygg- och rivningsavfall.

Avfallshantering – bygg och rivningsavfall

Göteborgs Stad

Iakttagelser

Följsamhet föreskrifter för avfallshantering

I bolagets rutin Avfallshantering inom Göteborgs Hamn framgår att:

- Kontroll ska ske över att anlitade entreprenörer har tillstånd för angivna uppgifter,
- Säkerställa att entreprenör upprättar avfallsförteckning,
- Bygg- och rivningsavfall ska sorteras enligt föreskrifterna
- Entreprenör ska redovisa att avfall lämnats till godkänd avfallsmottagare
- Entreprenör ska anlita godkänd transportör

Avfallshantering

Göteborgs Stad

Iakttagelser

Två rivningsprojekt har granskats och bolagets kontroll av avfallshanteringen:

- entreprenörerna har upprättat och material- och avfallshanteringsplan innan arbete påbörjats - hur avfall ska sorteras, uppskattad mängd och hur det ska tas om hand.
- Entreprenörerna har redovisat kontroll av transportörers och avfallsmottagares tillstånd/transportdokument/mottagningsbevis,
- entreprenörerna har redovisat kontroll av statistik om uppgifter om vikt och slutlig behandling uppdelat på fraktioner.

Avfallshantering

Göteborgs Stad

Bedömning

Bedömningen är att bolaget har en ändamålsenlig hantering av arbetet med avfall såsom massor och bygg- och rivningsavfall enligt fullmäktiges budget, avfallsplan samt föreskrifter om avfallshantering.

Personsäkerhet för förtroendevalda

Göteborgs Stad

Projekt

Granskningen visar att bolaget:

- Har dokumenterade rutiner för hur hot och våld mot förtroendevalda ska hanteras
- Identifierar risken för förtroendevalda att bli utsatta för hot, våld och otillåten påverkan
- Dokumenterar eventuella incidenter
- Bedriver ett förebyggande arbete
- Följer upp säkerhetsarbetet

Uppföljning av tidigare granskning

Göteborgs Stad

Informationssäkerhet

Bolaget rekommenderades att stärka sin följsamhet gentemot fullmäktiges säkerhetspolicy genom att återrapportera uppföljningen av det samlade säkerhetsarbetet till styrelsen.

Bolaget har vidtagit åtgärder som kommer att genomföras år 2025.

Bedömningen är att rekommendationen är omhändertagen.

Lekmannarevisorerna

Göteborgs Stad

Lekmannarevisorerna ställer sig bakom de sakkunnigas bedömningar som framgår i översänd granskningsredogörelse till styrelsen.

Göteborgs Stad

Kontakt

Susanne Grandin 0707-612080
Susanne.Grandin@stadsrevisionen.goteborg.se
Stadsrevisionen, Göteborgs Stad

Göteborgs Hamn AB (koncernen)

Avrapportering av revision per den
31 december 2024

Styrelsemöte
2025-02-03

Building a better
working world

Innehållsförteckning

Status i revisionen

01 Översikt revisionsstrategi

02 Iakttagelser från granskning av årsbokslut per 2024-12-31 för koncernen och moderbolaget

03 Summering av noterade avvikelser (SAD)

04 Iakttagelser från granskning av intern kontroll

Confidential – All Rights Reserved

Status i revisionen

EY rapporter	Revisionsplan	Intern kontroll och förvaltningsrevision	Översiktlig granskning av delårsrapport 2023-08-31	Årsbokslut 2023
Status	Slutförd	Slutförd	Slutförd	Slutförd

Status på revisionen	
Revisionsplanering	Slutförd
Översiktlig granskning av delårsrapport 2023-08-31	Slutförd
Granskning av intern kontroll och förvaltningsrevision	Slutförd
Granskning av årsbokslut och årsredovisning	Slutförd

Kvarstående åtgärder
Inhämta uttalande från företagsledningen (”letter of representation”)
Följa upp väsentliga händelser efter balansdagen
Slutlig genomgång av signerad årsredovisning inkl Hållbarhetsrapport
Granska rapport enligt lag om insyn i vissa finansiella förbindelser

Confidential – All Rights Reserved

01

Översikt revisionsstrategi

Building a better working world

Riskbedömning och fokusområde
Översikt av 2024 års revision

Revisionens omfattning

- Översiktlig granskning av delårsbokslut i augusti
- Granskning av intern kontroll och rutiner

Förvaltningsrevision

Granskning av årsbokslut

Väsentliga områden

Bokslutsprocessen

Intäktsprocessen

Hantering av materiella anläggningstillgångar

Löneprocessen

Inköpsprocessen

Intäktsredovisning

Intäktsredovisning (väsentliga avtal)

Gränsdragning kostnader/aktiveringar

Materiella anläggningstillgångar

Avsättningar

- Kartläggning av IT-miljö

Revisionsberättelse

Confidential – All Rights Reserved

02

Iakttagelser från granskning av årsbokslut per 2024-12-31

Building a better working world

Iakttagelser från vår granskning
Redovisnings-, revisionsfrågor & bedömningsposter

Område	Iakttagelse och kommentar	Väsentlighet	Bedömning
Anläggningstillgångar	• Bolaget har under året värderat samtliga fastigheter genom en extern kassaflödesbaserad värderingsmodell. Värderingen är framtagen av Newsec. De externa värderingarna har inte givit någon indikation på att det föreligger något nedskrivningsbehov. • Vi har i vår granskning inte identifierat några väsentliga iakttagelser. Vi rekommenderar bolaget att fortsätta med årlig bedömning av fastigheternas verkliga värde och – om intern värderingsmodell används – regelbundet testa antaganden i modellen mot marknadsmässig data.	**Hög**	Vår bedömning är att fastighetsvärderingarna ger ett i allt väsentligt rimligt redovisat värde på Göteborgs Hamns fastighetsinnehav per den 31 december 2024.
Halvorsäng Nord – Avyttring efterföljande investering i Halvorsäng Fastigheter AB	• Vi noterar att Göteborgs Hamn Holding AB under året avyttrat det helägda dotterbolaget Halvorsäng Nord AB till Halvorsäng Fastigheter AB-koncernen. Köpeskillingen uppgick till ca 352 mkr, genom revers, vilket redovisas som ett realisationsresultat i Göteborgs Hamn Holding AB. • Halvorsäng Fastigheter AB-koncernen redovisas som ett gemensamt styrt bolag i Göteborgs Hamn AB, med kapital-/rösträttsandel om 50%, där motparten är Castellum AB. • Göteborgs Hamn AB har därefter tagit över reversen om 352 mkr från Göteborgs Hamn Holding AB. Mellan bolagen skapas då ett koncernmellanhavande om 352 mkr. Göteborgs Hamn AB har sedan lämnat reversen som ett aktieägartillskott till Halvorsäng Fastigheter AB. Detta redovisas som anskaffning i gemensamt styrda bolag i Göteborgs Hamn AB. Castellum AB har investerat motsvarande kapital. • I koncernrapporteringens redovisas enbart 50% av realisationsresultatet från försäljningen av Halvorsäng Nord AB, eftersom 50% säljs till Castellum. Dessutom redovisas innehavet i Halvorsäng Fastigheter-koncernen till 352 mkr enligt kapitalandelsmetoden, vilket är 50% av den koncernens eget kapital om 704 mkr. Det uppstår en omvärderingseffekt som redovisningsmässigt bokförs via eget kapital om 176 mkr.	**Hög**	Vår bedömning är att försäljningen och tillskottet är redovisat väsentligt rätt per den 31 december 2024.

Confidential – All Rights Reserved

Iakttagelser från vår granskning
Redovisnings-, revisionsfrågor & bedömningsposter

Område	Iakttagelse och kommentar	Väsentlighet	Bedömning
Fusion mellan Göteborgs Hamn AB och Göteborg Arendal 764:385 AB	• Under året har fusionen mellan Göteborgs Hamn AB (övertagande bolag) och Göteborg Arendal 764:385 AB slutförts. Resultatet från fusionen var att 129 mkr i anläggningstillgångar övertogs och effekten via eget kapital, den sk fusionsdifferensen, beräknades till ca 2 mkr. • Vi har i vår granskning tagit del av dokumentation från fusionen. Vi har i vår granskning inte identifierat några väsentliga felaktigheter.	**Medel**	Vår bedömning är att fusionen är redovisat väsentligt rätt.

Kartläggning IT-miljö	• Som en del av vår riskbedömning har vi utfört en kartläggning av de affärssystem som har väsentlig betydelse för bolagets finansiella processer. För Göteborgs Hamn AB har vi identifierat följande affärssystem som väsentliga för vår revision:
	  • Unit4 ERP
	  • Proceedo
	  • Cognos Controller
	• Eftersom samtliga system driftas av Intraservice har kartläggningen utförts av EY:s revisionsteam som granskar Göteborgs stad. Kartläggningen har utförts med stöd av EY:s specialister inom IT-revision.
	• För Göteborgs Hamn AB har vi identifierat ytterligare fyra bolagsspecifika system, där revisionsteamet för Göteborgs Hamn AB genomfört kartläggningen. Systemen som identifierats är följande:
	  • Hogia Lön (Lönesystem)
	  • PM (Hyresavisering / Hanteras av Intraservide)
	  • PortIT (Anlöpssystem)
	  • API Pro (Asset Management system)
	  • Antura (Projektledningsverktyg)
		Hög	• Vi har ej identifierat några väsentliga risker med avseende på IT-miljön

Confidential – All Rights Reserved

03

Summering av noterade avvikelser (SAD)

Building a better working world

Summering av noterade avvikelser

Nedan har vi beskrivit de avvikelser vi har identifierat under vår granskning av årsbokslutet per 2024-12-31 och dess effekt på resultatet för perioden.

Avvikelse	Effekt på resultatet (MSEK)
Faktiska rättade avvikelser	**0**
Faktiska ej rättade avvikelser	0
Ej rättade avvikelser som avser bedömningar	0
Summa ej rättade avvikelser före skatt	**0**
Skatteeffekt	0
Summa av ej rättade avvikelser efter skatt	**0**

Under vår granskning har vi summerat avvikelser i belopp, klassificering samt presentation och upplysning avseende respektive post i den finansiella rapporteringen, som är presenterad av bolaget, och jämfört med det belopp, klassificering eller presentation och upplysning som vi anser är korrekt.

Confidential – All Rights Reserved

04

Iakttagelser från granskning av intern kontroll

Building a better working world

Väsentliga processer

Vi har i vår revisionsplan identifierat följande väsentliga processer. Baserat på utförd granskning har vi upprättat en rapportering i avvikelseform där vi endast lyfter våra iakttagelser samt förbättringsförslag på efterföljande bilder.

Process	Bedömning		
	2024	2023	Kommentar
Bokslutsprocessen	○	○	Inga kvarvarande väsentliga iakttagelser.
Intäktsprocessen	🟢	🟢	Systemstöd för attest av kreditfakturor saknas.
Hantering av materiella anläggningstillgångar	○	🟢	Inga kvarvarande väsentliga iakttagelser, efter att bolaget formaliserat och dokumenterat rutinen avseende projektuppföljning. Detta avsåg kontroll av att projekt inte blir liggande för länge utan att aktiveras alt kostnadsföras sker i rätt tid av pågående projekt. Bolaget har förtydligat ansvarsfördelning och tillvägagångssättet.
Inköps- och utbetalningsprocessen	○	○	Inga kvarvarande väsentliga iakttagelser.
Löneprocessen	○	○	Inga kvarvarande väsentliga iakttagelser.

🔴 SIGNIFIKANTA IAKTTAGELSER

🟡 VIKTIGA IAKTTAGELSER

🟢 MINDRE IAKTTAGELSER

○ INGA IAKTTAGELSER

Tack

16. Måluppföljning Q4

Martin Rylander

Målutfall 2024

STRATEGISKA MÅL 2023-2025	MEDARBETARE Mest motiverade medarbetare inom gruppen. HME 90.	5% EKONOMISK EFFEKTIVITET 5% avkastning på tillgångar
6% TILLVÄXT 6% tillväxt av gods över kaj	70% SMART HAMN Digital mognad 70%	70% MILJÖ 70% minskning av koldioxidutsläpp till 2030

Målutfall Göteborgs Hamn AB		Utfall	2025-01-20			
Område	**Strategiskt mål**	**2024**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Smart Hamn	Digitaliseringsmognad 70%	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]
Ekonomisk effektivitet	Avkastning 5%	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]
Tillväxt	Ökad tillväxt över kaj 6% (2024 och 2023 jämfört med 2022)	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]
Medarbetare	Hållbart medarbetar-engagemang HME=85-90	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]
Miljö	Reducera CO2e-utsläppen 70% till 2030 från basår 2010	[redacted]	[redacted]	[redacted]	[redacted]	

Strategiska mål aktiviteter/ avdelning

[redacted]

Strategiska mål aktiviteter/ mål

[redacted]

Axplock 2024 – positiva händelser/ bra exempel

- Skandiaporten byggstart
- Arendal 2 invigd
- Halvorsäng
- OPS – Energihamnen
- LBG – Rya
- Digital Port Call
- MS hamnen elektrifierad
- Vätgasstation
- Avtal Shanghai Hamn
- Nytt internationellt samarbete Maersk
- Klimatberäkningar i projekt
- Nyaavtal inlandsterminaler

17. Information – Koncession Sveaterminalen

Magnus Nordfeldt

Sveaterminalen Bakgrund

- Terminal för hantering och korttidslagring, av pappersmassa och pappersprodukter.
- Anläggningen omfattar en total yta på ca [redacted] vilket inkluderar en spåransluten tältbyggnad om [redacted]
- Främsta varuägare idag är Stora Enso
- Erbjudna tjänster idag är lossning, lastning och hantering av gods samt stuveritjänst av break bulk gods.
- **Terminalen driftsattes år 2020 och har sedan dess [redacted] som ansvarat för driften.**

Information

- Tidigare har informerats i VKO kommentarer om planerad upphandling av koncession.
- Ändrade förutsättningar

18. Informationsärende – Försäljning av mark i Rya till GRYAAB

Helena Forslund

Bakgrund

- Gryaab har ett krav från Länsstyrelsen att senast i mars 2025 visa på en handlingsplan för att anpassa sin verksamhet i Rya till skärpta utsläppsvillkor.
- GHAB har fört diskussioner med Gryaab sedan 2018 om utbyggnad av deras verksamhet på Rödjan 727:4 och att Gryaab ska förvärva marken från GHAB
- Byggstart är planerad till 2027 och anläggningen beräknas vara klar 2035

Ändring sedan föregående informationsärende i september

- Gryaab har under sin projektering sett att med mer mark kommer de kunna säkra upp sitt behov för lång tid framöver.
- I sin detaljplan vill Gryaab utöka ytan söderut för att ha möjlighet till ytterligare utbyggnad i framtiden.
- Ytan har också utökats österut att omfatta även Ryanäsvägen. Detta för att underlätta att förlägga både Gryaabs och Göteborg Energis anläggningar utanför Hamnens skalskydd.

Ändringar

[redacted]

Gamla förslaget

[redacted]

Nya förslaget

Varför sälja mer mark?

- Gryaab behöver säkra upp sin verksamhet för lång tid framöver vilket kan göras med en utökning av ytan
- Ytan söder om Gryaabs område är mycket dyr att bebygga
- Möjligheten att bygga nya kajer finns kvar

19. Informationsärende – KP601 Investering nytt kajdäck

Magnus Nordfeldt och Erik Hallgren

Bakgrund

- Under sommaren 2024 genomfördes en inspektionen som påvisade omfattande betongskador på undersida betongdäck, sprickor på undersida sjöbalk och urspolning av erosionsskydd under landbalken.
- För att kunna belasta kajen med de laster som hamnen önskar i framtiden och för att kunna förlänga livslängden på kajen så behövs en rad reparationsåtgärder utföras.
- Port Engineering har genomfört en förstudie för att identifiera reparationsåtgärderna och ge en indikation av kostnaderna.

Användning av kajen

- Uppställning av gods på kajytan
- Operatören ställer upp mobilkranar på kajen för att lasta/lossa gods
- I norr finns en fast betongramp för fartyg med akterramp. Det är även möjligt att lägga en kvartsramp på kajen
- Förtöjning av fartyg – Pollare och fendrar
- Det är den viktigaste och mest frekvent använda kajen i bilhamnen

Rekommenderade åtgärder

Kostnaden för valda åtgärder bedöms till ca [redacted] MSEK och inkluderar:

- Nytt däck
- Lagning sjöbalk
- Erosionsskydd
- Katodiskt skydd av pålar
- Förlängning av isskydd på ca 50 pålar
- Kanalisation för OPS
- Efter genomförda åtgärder har kajdäcket en livslängd på 50 år

[redacted]

Åtgärderna kan troligtvis utföras i etapper utan att kajen stängs av helt

Alternativ till föreslagen lösning

[redacted]

- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

- [redacted]

Nästa steg

- Information i LG 2025-01-20
- Information i Styrelse 2025-02-03
- Beslutsärende i LG 2025-04-07
- Beslut i Styrelse 2025-04-23

En projektering pågår med hjälp av Port Engineering. Den ska mynna ut ibland annat säkrare kalkyl och en tidplan för genomförande. Projekteringen ska vara klar innan styrelsemötet i april. Den primära anledningen till den skyndsamma hanteringen är att affärsområdet vill ha åtgärden utförd så snart som möjligt för minsta påverkan på den nya koncessionen.

20. Information Remiss – Inbjudan till samråd om ändring av översiktsplan för Göteborg

Fredrik Ternström

Ärende

- Stadsbyggnadsförvaltningen har tagit fram ett samrådsförslag till ändring av översiktsplan för Göteborg.
- Ändringen handlar bland annat om följande:
  - Södra älvstranden
  - Tillägg energiproduktion och energilagring
  - Klimatanpassning
- Material finns på följande hemsida: https://oversiktsplan-forslag.goteborg.se/
- Synpunkter senast 25 mars 2025.
- Beslut om remissvar på Göteborgs Hamn AB:s konstituerande möte 10 mars 2025.

GÖTEBORGS HAMN

Södra älvstranden

- Möjliggöra stadsutveckling genom utvidgning av innerstaden med traditionell kvartersstad.
- Omvandling av Majnabbe och Masthuggskajen.
- Stigbergskajen kommer att ha kvar sin funktion för kryssning och paradkaj.
- Angöring för båt- och färjetrafik i den östra delen av Stigbergskajen.
- Flytt av Fiskhamnen.
- Omvandling av Oscarsleden.

GÖTEBORGS HAMN

Tillägg energiproduktion och energilagring - utredningsomr.

- Landbaserad vindkraft inom befintliga större industri- och hamnområde. Vindkraftverken ska inordna sig inom verksamhetsområdet, inte ersätta pågående verksamhet.
- Områden för havsbaserad vindkraft. Finns dock stora utmaningar, bland annat avseende skyddsavstånd till farleder och påverkan på riksintresse för totalförsvaret.

Klimat-anpassning

- Översvämningsrisk vid en 200-årshändelse i hav och vattendrag.
- Skyfallsytor som ska beaktas vid förändring inom och i anslutning till området.

Övrigt

- Utforma Amerikakajen så att det är enkelt och välkomnande för gående och cyklister att nyttja älvstråket när kajen inte behöver vara avstängd på grund av fartygsanlöp.
- Värna bryggor/kajplatser mellan Stora Bommen och Hisingsbron för båtar som inte påverkar eller påverkas av broarna över älven.

Synpunkter GHAB

Södra älvstranden

- Stigbergskajen (Amerikakajen) ska vara till för kryssning och paradkaj. Kajen behöver kunna spärras av pga. ISPS. Utformning av kajen behöver vara likt nuvarande för att kunna fungera som en kaj.
- Stort behov finns för ytterligare paradkaj samt kajer för entreprenadfartyg. Antalet örlogsbesök bedöms öka i och med Sveriges inträde i NATO. Översiktsplanen behöver ta hänsyn till detta.
- Det är viktigt att GHAB har rådighet över hela Stigbergskajen med tanke på ovanstående. Därför är det inte lämpligt med angöring för båt- och färjetrafik i den östra delen av Stigbergskajen.
- Nyttja kajer för Fiskhamnen även som paradkaj.
- Kajstrategi behövs för samordning inkl. bryggor/kajplatser som behövs för båtar/fartyg som påverkar eller påverkas av broarna över älven. Möjligheter att nyttja Frihamnen för till exempel örlogsbesök behöver studeras.
- Tillfällig kryssningskaj behövs då Stigbergskajen inte kan nyttjas som kryssningskaj vid byggandet av sänktunneln för Lindholmsförbindelsen.

Synpunkter GHAB

Tillägg energiproduktion och energilagring

- GHAB anser att det inte är lämpligt att ha vindkraftverk inne på själva terminalytorna och därför är det olyckligt att hamnområdena inkl. Halvorsäng och utvecklingsområden för hamn och hamnanknuten verksamhet redovisas som potentiella områden för vindkraft på land.
- GHAB anser att det inte är lämpliga områden för havsbaserad vindkraft som pekas ut då områdena är mycket viktiga för sjöfarten till och från Göteborg. Områdena har bland annat på grund av detta inte ansetts som lämpliga för havsbaserad vindkraft i för havsplanen för Västerhavet som tas fram av Havs- och vattenmyndigheten.

Synpunkter GHAB

Klimatanpassning

- Föreslagen skyfallsyta i Skandiahamnen är en terminal för pappershantering och därför inte lämplig som en skyfallsyta.
- Området söder om Vikan ligger inom riksintresset för kommunikation, hamn och därför inte lämplig som en skyfallsyta.
- Hänsyn till stigande havsnivåer inom hamnområdena behöver beskrivas tydligare. För närvarande saknas tydliga riktlinjer hur stigande havsnivåer ska hanteras i hamnområdena. GHAB är gärna med i arbetet med att ta fram dessa riktlinjer.